

Reykjavík, 5. apríl 2024

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á stjórnarsýslulögum, nr. 37/1993 (ráðgefandi álit EFTA-dómstólsins)

Vísað er til umsagnarbeiðni stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar Alþingis til Lögmannafélags Íslands (LMFÍ) 13. mars sl. þar sem óskað er umsagnar um frumvarp til laga um breytingu á stjórnarsýslulögum nr. 37/1993. Með frumvarpinu er lagt til að við lögin bætist ný grein, 30. gr. a, þar sem kveðið verði á um heimild sjálfstæðra stjórnarsýslunefnda til að afla ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins í samræmi við 34. gr. samnings EFTA-ríkjanna um stofnun eftirlitsstofnunar og dómstóls.

LMFÍ gerir ekki athugasemdir við efni frumvarpsins en vekur athygli á tveimur atriðum sem vikið er að í greinargerð við það án þess að tekin sé afstaða til þeirra í frumvarpinu sjálfu.

Í greinargerð með frumvarpinu er vísað til þess að í umsögnum sem fram komu við kynningu frumvarpsins í Samráðsgátt hafi verið bent á að ljóst þyrfti að vera að unnt væri að bera úrskurði sjálfstæðra stjórnarsýslunefnda um að leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins undir dómstóla. Í greinargerð við frumvarpið segir eftirfarandi af þessu tilefni:

„Í frumvarpinu er ekki kveðið sérstaklega á um að bera meggi úrskurð sjálfstæðrar stjórnarsýslunefndar um að leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins undir dómstóla. Þótt ekki sé loku fyrir skotið að slík heimild sé til staðar á grundvelli annarra réttarheimilda er ekki talið að álitafnið hafi raunhæfa þýðingu þar sem dómur EFTA-dómstólsins um ráðgefandi álit myndi að jafnaði hafa verið kveðinn upp áður en niðurstaða dómstóls hér á landi lægi fyrir.“

LMFÍ getur ekki tekið undir framangreinda afstöðu og telur ljóst að unnt yrði að leysa úr ágreiningi um gildi úrskurðar sjálfstæðrar stjórnarsýslunefndar um öflun ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins fyrir íslenskum dómstólum fyrir uppkvaðningu dóms EFTA-dómstólsins í hlutaðeigandi máli, eftir atvikum á grundvelli XIX. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Án tillits til þess telur LMFÍ jafnframt ljóst að ekki sé heppilegt að mál um gildi úrskurðar um öflun ráðgefandi álits sé rekið fyrir innlendum dómstólum samhliða meðferð máls fyrir EFTA-dómstólum á grundvelli sama úrskurðar.

LMFÍ vekur athygli stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar á framangreindu og mælist til þess að nefndin hugi að því við umfjöllun sína um frumvarpið hvort rétt sé að tekin verði afstaða í því til málskots aðila til dómstóla vegna úrskurðar um öflun ráðgefandi álits og eftir atvikum réttaráhrifa slíks málskots.

Í greinargerð með frumvarpinu er einnig vísað til þess að í fyrrgreindum umsögnum hafi verið bent á að ekki væri í frumvarpinu fjallað um kostnað aðila máls sem hlotist gæti af öflun ráðgefandi álits. Í greinargerðinni segir eftirfarandi af þessu tilefni:

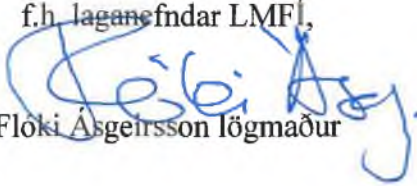
„Þá er í frumvarpinu ekki mælt fyrir um hvernig fara skuli með kostnað sem aðili eða umboðsmaður hans getur þurft að bera vegna öflunar ráðgefandi álits. Þótt ráðgefandi álit sé aðila máls að kostnaðarlausu getur hann þurft að bera ákveðinn kostnað sjálfur, svo sem ef hann telur sig þurfa lögmannsaðstoð eða vill flytja mál sitt munnlega fyrir dómstólnum. Hvorugt er honum þó skylt og hefur aðili að máli fullt forræði á því hversu mikið hann lætur mál um öflun ráðgefandi álits til sín taka. Í úrskurði um að leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins er jafnan að finna umfjöllun um málatilbúnað aðila málsins. Vilji aðili flytja mál sitt fyrir dómstólnum getur hann skilað skriflegri greinargerð til dómstólsins. Hafi hann hug á að flytja mál sitt munnlega þarf hann ekki að ferðast til Lúxemborgar heldur er honum fært að gera það, með eða án aðstoðar lögmanns, gegnum fjarfundabúnað, sbr. ákvörðun EFTA-dómstólsins þar að lútandi frá 10. febrúar 2022. Það er því ljóst að aðili að máli þar sem leitað er ráðgefandi álits hefur ýmsar leiðir til að koma sínum sjónarmiðum á framfæri án þess að til þurfi að koma mikill kostnaður og án þess að réttaröryggi hans sé fyrir borð borið. Þó má nefna að í málsmeðferðarreglum EFTA-dómstólsins er í 5. kafla II. hluta þeirra mælt fyrir um gjafsókn til aðila að nánari skilyrðum uppfylltum.“

LMFÍ getur ekki tekið fyllilega undir framangreind sjónarmið. Þótt aðilar máls sem lýtur að öflun ráðgefandi álits fyrir EFTA-dómstólnum hafi ekki forræði á sakarefni þess er engu að síður um hefðbundna málsmeðferð fyrir dómi að ræða sem er öldungis sambærileg við meðferð annarra dómsmála. LMFÍ bendir jafnframt á að málsmeðferð fyrir EFTA-dómstólnum er óháð því hvort sú álitsbeiðni sem liggur henni til grundvallar hefur verið lögð fram af dómstóli sem fellur undir gildissvið laga nr. 21/1994 um öflun álits EFTA-dómstólsins um skýringu sammings um Evrópska efnahagssvæðið eða af sjálfstæðri stjórnarsýslunefnd. Verður í samræmi við það að ganga út frá því að kostnaður aðila af rekstri dómsmáls fyrir EFTA-dómstólnum sé óháður því hvort málið á rætur að rekja til álitsbeiðni dómstóls eða sjálfstæðrar stjórnarsýslunefndar. Þegar það er virt verður ekki séð að rök standi til þess að gera greinarmun á réttarstöðu aðila með tilliti til kostnaðar af rekstri máls eftir uppruna álitsbeiðni.

Í 1. mgr. 4. gr. laga nr. 21/1994 er tekið fram að hafi dómstóll ákveðið að leita álits EFTA-dómstólsins sé rétt að veita málsaðila, sem hefur ekki krafist að álitsins verði aflað, gjafsókn vegna þess þáttar málsins. LMFÍ mælist til þess að stjórnskipunar- og eftirlitsnefnd hugi að því við umfjöllun sína um fyrirliggjandi frumvarp hvort rétt sé að kveðið verði á um sambærilega reglu sem taki til þeirra tilvika þar sem ákvörðun um að leita álits EFTA-dómstólsins er ekki tekin af dómstóli heldur af sjálfstæðri stjórnarsýslunefnd.

Að teknu tilliti til framangreindra atriða mælir LMFÍ með því að frumvarpið verði samþykkt.

Virðingarfyllst,
f.h. laganefndar LMFÍ,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Flóki Ásgeirsson', is written over the printed name below.

Flóki Ásgeirsson lögmaður